

RESOLUCIÓ DE LA SINDICATURA DE GREUGES

QUEIXA RELATIVA AL DRET AL PATRIMONI CULTURAL I EL DRET A LA PARTICIPACIÓ CIUTADANA (PLANEJAMENT URBANÍSTIC I PATRIMONI)

ANTECEDENTS

Descripció dels fets objecte de la queixa

En data 21 de febrer de 2022, la ciutadana va presentar una queixa en aquesta Sindicatura en què exposava el següent:

- Que el dia 2 de juliol de 2019 es van iniciar els treballs del Pla especial de protecció del patrimoni arquitectònic històric artístic de la Vila de Gràcia (PEPPAH). En el procés participatiu es va proposar desafectar i protegir els edificis 122-128 de l'illa de travessera de Gràcia. Aquesta proposta es va acceptar parcialment. Es va protegir l'edifici 122 i el 128, es va desestimar el 126 i es va proposar per a Categoria C el 124, que no es podia protegir perquè estava afectat per vial. Tanmateix, es va dir que en la propera modificació del Pla general metropolità (PGM) del barri quedaria desafectat i que, textualment: el Pla especial aprecia que aquesta finca té interès arquitectònic per a la seva catalogació.
- El 26 d'octubre de 2020 es va iniciar la modificació del Pla general metropolità per la millora urbanística i ambiental dels barris de Gràcia (en endavant, MPGM de Gràcia), que proposava ja des de l'inici la desafectació per vial de la finca. En el procés participatiu es va proposar novament la protecció de la finca de la travessera de Gràcia, 126, que es va acceptar.
- En data 16 de febrer de 2021, es va acordar l'aprovació inicial de l'MPGM de Gràcia on l'edifici apareix amb proposta de catalogació C.
- Per tant, com que els havien acceptat la proposta, els veïns afectats no van presentar cap al·legació. El 13 de gener de 2022, es va presentar el Document d'Aprovació Provisional. A la sessió van explicar les modificacions respecte al document previ. Van detallar les afectacions que es mantenien i les que s'eliminaven i la revisió a la baixa del pla de remunes.
- En cap moment no es va parlar del fet que s'eliminaven catalogacions, però als plànols van observar que aquell edifici no tenia la protecció de nivell C, sinó que formava part del conjunt d'ordenació de l'edificació tradicional (OET), un nivell de protecció insuficient.
- Ho van tornar a posar en coneixement de l'Ajuntament, que va respondre dient que l'havien tornat a revisar i que ja no complia els requisits. No entenien que

l'immoble que havia passat pels diferents tècnics al llarg del procés complís els criteris per a la categoria C i ara no.

- Per a ells, l'edifici no havia canviat entre el 2019 i ara, i continua complint tots els requisits marcats pel mateix pla de patrimoni: antiguitat (1936), tipologia (edificació tradicional) i estat de conservació (en perfecte estat). L'Ajuntament no havia informat dels criteris en què es basava per desestimar-lo.
- Se sentien menystinguts, ja que s'havia modificat el document inicial sense informar del canvi, cosa que impossibilitava la presentació d'al·legacions en el termini previst.

Actuacions fetes

D'acord amb el **principi d'economia administrativa**, no s'ha efectuat una petició d'informe a l'Ajuntament de Barcelona, ja que en l'expedient hi consta prou informació per poder emetre un pronunciament.

Per aquest motiu, un cop examinat el contingut de la queixa, la documentació aportada per la persona interessada i la normativa aplicable, aquesta Sindicatura emet la següent decisió.

CONSIDERACIONS

1. Resposta municipal a la ciutadana

La Direcció d'Actuació Urbanística de l'Àrea d'Urbanisme, Infraestructura i Mobilitat va fer arribar a la ciutadana un informe on s'exposava que, en data 28 de gener de 2022, el Consell Plenari Municipal va aprovar provisionalment l'MPGM per a la millora urbanística i ambiental dels barris de Gràcia.

Amb relació a les propostes que fa l'MPGM sobre les finques que es desafecten i la valoració del seu interès arquitectònic per a la incorporació al catàleg amb protecció (bé d'interès urbanístic), el document d'aprovació inicial va fer una proposta de màxims que va incloure unes 135 edificacions.

Un cop revisades amb detall i contrastades pel Departament de Patrimoni de l'Ajuntament, es va concloure que un bon nombre d'aquestes finques, tot i respondre a l'arquitectura tradicional, no complien els requisits per incorporar-los al catàleg per motiu de l'alteració d'alguns dels seus elements originals o per raons arquitectòniques i tipològiques.

Tanmateix, per a la majoria de les finques que tenen elements tradicionals i característics de la Vila de Gràcia, es va establir una protecció urbanística que preveu la preservació dels fronts de les edificacions tradicionals.

La finca de la ciutadana, en coherència amb això, s'ha incorporat al llistat de finques que formen l'Ordenança d'edificació tradicional (OET) amb uns requisits urbanístics de preservació com a finques d'edificació tradicional.

Les finques incloses a l'annex normatiu IV estan regulades de forma específica pels articles 35 i 36 de la normativa urbanística. Aquests articles n'estableixen el manteniment i regulen les intervencions que s'hi poden dur a terme amb el detall de la composició de les obertures de la façana, els criteris en la remunta de les edificacions, els materials d'acabament, etc.

Amb tot això, la finca situada a la travessera de Gràcia, 124, tal com s'ha descrit, forma part d'aquestes finques protegides des del punt de vista urbanístic per **l'Ordenança d'edificació tradicional de la Vila de Gràcia**.

2. Antecedents: el Pla especial de protecció del patrimoni historicoartístic de Gràcia

Per tal de valorar la queixa sobre la protecció patrimonial de la finca de la travessera de Gràcia, 122-124, especialment pel que fa a la participació ciutadana, cal revisar prèviament els antecedents que suposen l'aprovació, en data 23 de desembre de 2020, del Pla especial de protecció del patrimoni historicoartístic (en endavant PEPPAH) dels barris tradicionals de la Vila de Gràcia.

Com recull en la seva memòria, els escassos edificis de Gràcia que formaven part de l'antic catàleg de patrimoni protegit no eren representatius de la formació del barri, ni del seu context sociocultural o **les seves peculiaritats arquitectòniques**. En zones com Gràcia, Sant Andreu o Sarrià, **la morfologia del teixit urbà és la resultant de processos històrics** que, malgrat estar en contacte amb l'Eixample, **segueixen desenvolupaments independents i singulars**.

Per aquest motiu, una de les finalitats d'aquest pla especial era avaluar, entre altres aspectes, **també els relatius a la preservació del teixit urbà**, utilitzant eines com ajustar les qualificacions zonals, establir **ordenances edificatòries específiques i condicions d'edificació que garanteixin millor el manteniment i la identitat dels barris tradicionals de la Vila de Gràcia**.

Així doncs, el PEPPAH afrontava la revisió del catàleg dels elements patrimonials dels barris de la Vila de Gràcia i es plantejava com a pas previ a la revisió del planejament d'aquest àmbit territorial. En aquest sentit, **no recollia l'alteració del règim urbanístic** dels béns a protegir.

Per tant, els elements d'interès que requerissin una alteració del règim urbanístic, sigui perquè estaven fora d'ordenació o perquè constituïen estructures urbanes d'interès a preservar per garantir suficientment el manteniment de l'estructura edificatòria dels barris tradicionals de Gràcia, requerien una justificació patrimonial i una justificació de la seva incorporació al catàleg de protecció de patrimoni realitzada en el marc de la tramitació de l'instrument urbanístic de modificació del planejament general.

El PEPPAH (article 13) defineix com a **àmbit territorial de referència el conjunt de la Vila de Gràcia** i proposa dos objectius:

a. **Identificar les finques amb interès patrimonial que caldria incorporar al Catàleg del conjunt de protecció de la Vila de Gràcia.**

Les finques de travessera de Gràcia, 122 i 128, a les quals fan referència les persones promotores de la queixa, han quedat incloses dins d'aquesta protecció conjunta, tal com reflecteix la seva fitxa patrimonial.

b. **Establir les parcel·les tradicionals sobre les quals es preveu una regulació normativa preventiva de les intervencions d'enderroc i que es regula al capítol següent.**

Aquestes parcel·les es mencionen a l'article 15 del PEPPAH i s'identifiquen a l'Annex. Es corresponen amb totes aquelles parcel·les amb edificacions construïdes abans del 1953 que s'han considerat com a tradicionals, segons el criteri establert pel mateix PEPPAH, però que no tenen una afectació total i, per tant, no disposen d'una catalogació de nivell A, B o C.

Aquestes normes preventives tenien com a objectiu condicionar l'enderroc dels elements tradicionals de les edificacions incloses en parcel·les tradicionals, entre les quals s'inclou la finca de travessera de Gràcia, 124.

La disposició final de les normes urbanístiques del PEPPAH animava a continuar amb la redacció de la modificació del planejament general **per preservar els teixits edificats** i promoure la millora urbana i ambiental dels barris de la Vila de Gràcia. **També encoratjava a avaluar l'adequació del manteniment de les afectacions existents en aquelles construccions que poguessin tenir valor patrimonial per tal d'establir en cada cas l'interès públic que es considerés prevalent.**

En aquest sentit, la futura modificació de planejament general podria ajustar o incloure nous elements al catàleg de protecció de patrimoni que resultés d'aquest pla especial.

3. La modificació del Pla general metropolità per la millora urbanística i ambiental dels barris de Gràcia

A partir dels objectius de protecció establerts al PEPPAH, es va iniciar tot seguit la modificació del Pla general metropolità (MPGM) a Gràcia.

L'aprovació inicial de l'MPGM recollia un llistat de 137 béns protegits. La finca de la travessera de Gràcia, 124, es trobava dins de l'eix de travessera de Gràcia amb nivell de protecció C, però no s'especificava si es trobava inclosa dins de la protecció del conjunt de la Vila de Gràcia, on es troben la finca 122 i 128.

A l'aprovació inicial ja es feia referència a la regulació de les proteccions patrimonials i urbanístiques a partir de dues tipologies:

- a) Les proteccions patrimonials ja incloses al PEPPAH i aquelles que la mateixa MPGM proposava que en formessin part.

- b) **Les proteccions urbanístiques** que es van incorporar a l'MPGM, que tenien com a finalitat reconèixer l'àmbit de l'MPGM **com una unitat d'interès patrimonial**.

D'aquest llistat de 137 elements que s'inclouïa a l'aprovació inicial, finalment, a l'aprovació provisional de l'MPGM de Gràcia es va proposar incorporar al catàleg:

- 42 edificacions que complien els criteris pel PEPPAH 2020 al Conjunt Vila de Gràcia,
- 7 edificacions que mantenien fornícules o capelletes al Conjunt Vila de Gràcia,
- 1 edificació que complia els criteris establerts pel PEPPAH 2020 al Conjunt de Gran de Gràcia,
- 4 edificacions amb interès de ser catalogades com a elements individuals.

Dins d'aquestes 54 noves incorporacions no hi ha la finca de travessera de Gràcia, 124, que s'ha inclòs dins de les edificacions a les quals s'aplica l'Ordenança d'edificació tradicional (OET).

Aquesta Ordenança s'estableix **com un nivell específic de protecció urbanística** que, juntament amb les finques catalogades, pretén garantir el manteniment de l'estructura urbana i edificatòria.

El règim i la regulació de les condicions d'edificació dels béns que formen part de l'OET es recull als articles 35 i 36 de les normes urbanístiques. D'acord amb el que es regula en aquesta ordenança, es protegeix l'edificació i només es permeten intervencions autoritzades.

Això significa que qualsevol intervenció s'ha de fer atenent a les característiques formals de les edificacions tradicionals i llurs tipologies, que recull l'OET i que són essencialment els criteris compositius que s'utilitzaven en la construcció dels teixits tradicionals de la Vila de Gràcia en el període 1850-1920 i en el període tardà de 1920-1950.

L'OET també estableix que és obligatori que qualsevol intervenció de rehabilitació, modificació o addició que es dugui a terme en les façanes d'aquestes edificacions respecti el reconeixement dels criteris d'utilització de materials i acabats dominants de l'arquitectura que s'utilitzen en la construcció d'aquests teixits tradicionals de la Vila de Gràcia. Tota la informació al respecte es recull a l'OET.

Aquesta Ordenança, que no es preveia en l'aprovació inicial de l'MPGM, és una novetat incorporada a l'aprovació provisional, que protegeix 1.609 parcel·les, les quals se sumen a les 1.026 del Catàleg del PEPPAH i a les 54 noves de l'MPGM.

En total, aproximadament el 53,6% **de les parcel·les de l'àmbit territorial d'anàlisi tindria una protecció normativa que permetria el manteniment i una gran rehabilitació de les edificacions existents. A més, donaria resposta tant als objectius establerts al PEPPAH com a l'MPGM.**

4. Procés participatiu

El desembre de 2019 l'Ajuntament va impulsar un procés participatiu **preceptiu** (d'acord amb el que es recull a l'article 37 del Reglament de participació de l'any 2017) per debatre i divulgar els treballs tècnics en relació amb la protecció del patrimoni. Es va dur a terme en el marc dels treballs d'elaboració de l'estudi del PEPPAH i la posterior redacció de l'MPGM per a la millora urbanística i ambiental dels barris de Gràcia.

Els aspectes del marc de treball són:

- Actualitzar la protecció patrimonial del barri de la Vila de Gràcia i part dels barris de la Salut, Vallcarca i Camp d'en Grassot i Gràcia Nova.
- Analitzar la situació urbanística dels àmbits.
- Garantir el manteniment dels valors del teixit antic (valors de conjunts, de paisatge urbà o valors tipològics i d'ús).
- Definir unes estratègies d'intervenció que preservin el patrimoni construït característic d'aquests barris i alhora fomentin i estimulin la rehabilitació i el manteniment, enfront de la substitució.

Pel que fa al procés de participació ciutadana es recullen com a objectius:

- Comunicar i divulgar els treballs tècnics en relació amb la protecció del patrimoni de Gràcia.
- Facilitar el contrast i el recull d'informació i propostes per complementar els resultats de l'estudi patrimonial dels àmbits d'actuació.
- Promoure un debat ciutadà que permeti incorporar la visió del veïnat en relació amb les propostes tècniques plantejades.
- **Facilitar el seguiment del procés de tramitació.**

Sobre aquest últim objectiu, es preveia fer una sessió de presentació del document aprovat inicialment i una altra del document aprovat provisionalment. Totes dues sessions es van dur a terme com estava previst en data 9 de març de 2021 i en data 13 de gener de 2022, respectivament.

Aquesta Sindicatura entén que, per donar compliment efectiu a l'objectiu de facilitar el seguiment del procés de tramitació, **s'hauria d'haver utilitzat el canal participatiu creat per informar dels canvis en la protecció del patrimoni a través de l'OET.**

Efectivament, es van produir canvis importants pel que fa als immobles protegits en l'aprovació inicial de l'MPGM respecte als que es recullen en l'aprovació provisional, que justifiquen la necessitat de fer un retorn a la ciutadania implicada en el procés participatiu.

Som conscients que, d'acord amb l'article 112 de la Llei d'urbanisme, la tramitació d'un procediment urbanístic només preveu que hi hagi una nova fase d'informació pública i, si s'escau, d'audiència, quan s'hagin introduït **canvis substancials en el pla aprovat inicialment i exposat al públic**, bé d'ofici o bé per l'estimació d'al·legacions formulades en el decurs de la primera informació pública o d'informes sectorials.

La mateixa Llei defineix què s'entén per canvis substancials:

- a) L'adopció de nous criteris respecte a l'estructura general o al model d'ordenació del territori.
- b) L'adopció de nous criteris respecte a la classificació del sòl.

Cap d'aquests dos casos concorria en aquest cas, de manera que no era preceptiu fer una nova exposició pública. Però aquesta Sindicatura considera que **hauria estat adient garantir un termini d'exposició pública que permetés a la ciutadania conèixer els canvis introduïts i, si ho considerava oportú, fer les al·legacions pertinents, atès que un dels objectius del procés participatiu era, precisament, facilitar el seguiment del procés de tramitació.**

DECISIÓ

D'acord amb el que disposen l'article 143 de la Carta municipal de Barcelona i el reglament que regula la Sindicatura de Greuges de Barcelona, aquesta institució té com a missió valorar si s'ha produït un greuge. Considerats els fets i les normes aplicables, conclou que, en aquest cas, **l'actuació municipal s'ha ajustat a la normativa, tot i que hauria estat més adequada i eficaç si s'hagués informat dels canvis introduïts mitjançant els canals de participació establerts en el procés de millora urbanística i ambiental dels barris de Gràcia.**

Per tot el que s'ha exposat, aquesta Sindicatura emet la decisió següent:

- **Recomanar a l'Àrea d'Ecologia Urbana** que faci ús dels canals de participació establerts en processos de millora urbanística per informar la ciutadania dels canvis que es puguin introduir amb la finalitat de reforçar la qualitat dels processos de participació.

Aquesta resolució es comunicarà a l'òrgan municipal competent, se'n donarà compte al Plenari del Consell Municipal en l'informe anual reglamentari i s'informarà la persona interessada del seu contingut.